

PODIPLOMSKA ŠOLA ZRC SAZU

Marko Senčar Mrdaković

**KONFLIKTI V PROCESIH DRUŽBENIH INOVACIJ PRI UPRAVLJANJU
ZGODOVINSKE URBANE POKRAJINE KOPRA**

Doktorska disertacija

Ljubljana, 2026

PODIPLOMSKA ŠOLA ZRC SAZU

Marko Senčar Mrdaković

**KONFLIKTI V PROCESIH DRUŽBENIH INOVACIJ PRI UPRAVLJANJU
ZGODOVINSKE URBANE POKRAJINE KOPRA**

Doktorska disertacija

Mentor: doc. dr. Jani Kozina

Somentorica: red. prof. dr. Valentina Gulin Zrnić

Študijski program: Primerjalni študij idej in kultur

Študijski modul: Humana geografija

Ljubljana, 2026

Povzetek

Doktorska disertacija obravnava razmerje med družbenimi inovacijami in konflikti na konkretnem primeru upravljanja zgodovinske urbane pokrajine Kopra. Izhaja iz ugotovitve, da so družbene inovacije v obstoječi znanstveni literaturi pogosto predstavljene idealizirano, kot harmonični, nekonfliktni procesi družbenih sprememb, pri čemer je vloga konfliktov pri njihovem oblikovanju in uresničevanju pogosto spregledana. V praksi se konflikti izkazujejo kot ključni dejavnik, ki lahko družbene inovacije omogoča, spodbuja ali omejuje v procesih urbanega upravljanja in razvoja.

Teoretski okvir disertacije temelji na dveh osrednjih področjih. Prvo je področje družbenih inovacij, pri čemer je poudarek na razčlenjanju sestavnih pojmov »družbeno« in »inovacija«. Oba sta obravnavana kritično in analitično, z namenom razumevanja njihovega medsebojnega prepletanja. Drugo področje predstavljajo teorije konfliktov in družbenih neenakosti, zlasti agonistični pristopi ter kritične teorije moči, ki konflikte razumejo kot konstitutivni element demokratičnih procesov in urbane politike. Disertacija konflikte obravnava kot neizogiben, toda potencialno konstruktiven element družbenih inovacij. Družbene inovacije lahko konflikte obravnavajo in razrešujejo, hkrati pa so zaradi institucionalnih omejitev in hegemonih razmerij pogosto tudi omejevalno pogojene. V tem okviru je ključen pristop k preučevanju družbenih inovacij, ki jih umešča v kontekst razmerij moči, institucionalnih struktur ter režimov urbanega upravljanja. Za bolj sistematično in pregledno analizo konfliktov je bila oblikovana tipologija štirih aren družbenih neenakosti (zgoraj–spodaj, mi–oni, tukaj–tam in danes–jutri), ki posamezne konflikte združuje v vsebinsko sorodne sklope.

Disertacija odgovarja na tri raziskovalna vprašanja: (1) katere družbene inovacije so ključne za preobrazbo zgodovinske urbane pokrajine Kopra; (2) kakšno je razmerje med konflikti in družbenimi inovacijami; ter (3) kako je mogoče z vidika obvladovanja konfliktov bolje upravljati zgodovinsko urbano pokrajino Kopra. Raziskovalni načrt je strukturiran v štiri raziskovalne korake: opredelitev konfliktov skozi prizmo aren družbenih neenakosti, opredelitev družbenih inovacij, analiza povezav med inovacijami in konflikti ter oblikovanje priporočil za upravljanje zgodovinske urbane pokrajine Kopra. Metodološki okvir temelji na zaporedni zasnovi mešanih metod z izrazitim poudarkom na kvalitativnem pristopu. Raziskava vključuje triangulacijo metod, pri čemer etnografski pristop omogoča razumevanje inovacij v njihovem vsakdanjem kontekstu, vprašalnik pa služi kot dopolnitev in nadgradnja kvalitativnih spoznanj. Disertacija prispeva metodološki doprinos k preučevanju družbenih inovacij v urbanem prostoru, saj se izogne togim konceptualnim merilom in v središče analize postavlja uporabniško perspektivo. Temeljno izhodišče je, da je mogoče družbene prakse razumeti kot inovacije le, če jih kot takšne prepozna širša javnost, ki prostor uporablja in soustvarja.

Empirični del raziskave se osredotoča na zgodovinsko urbano pokrajino Kopra, ki predstavlja kompleksno urbano okolje, zaznamovano s prepletanjem zgodovinskih, turističnih, pristaniških, univerzitetnih in urbano kulturnih razvojnih dimenzij. Kljub številnim obstoječim študijam o posameznih vidikih urbanega razvoja (npr. turizem, dediščina, pristanišče, univerza, kultura) še vedno primanjkuje integrativnega pristopa, ki bi Koper analiziral kot kompleksno urbano pokrajino z medsebojno prepletenimi družbenimi praksami in razvojnimi logikami. Disertacija tako razkriva nove razsežnosti zapostavljanja ali spodbujanja posameznih področij urbanega razvoja. V ospredju je analiza, kako se v tem prostoru oblikujejo in uresničujejo družbene inovacije v povezavi s konflikti in družbenimi neenakostmi ter kako se ti procesi odražajo v urbanem upravljanju. Empirična analiza vključuje štirinajst študij primerov, umeščenih v štiri arene družbenih neenakosti. Preučevani primeri kažejo, da se družbeno inovativne prakse pogosto razvijajo skozi raznolike oblike partnerstev med javnim sektorjem,

civilno družbo, umetniško-usvarjalnimi akterji, zasebnimi akterji in raziskovalnimi institucijami. Opredeljene družbene inovacije v zgodovinski urbani pokrajini Kopra predstavljajo pomemben vidik in potencial za krepitev participativnih procesov (zgoraj–spodaj neenakosti), vključujočih praks (mi–oni neenakosti), prostorske pravičnosti (tukaj–tam neenakosti) ter okoljske pravičnosti oziroma trajnostnih usmeritev (danes–jutri neenakosti). Nekateri pobude so že v večji meri institucionalizirane, druge pa ostajajo v začetnih fazah ali omejene na posamezne akterje in projektno zasnovane aktivnosti. Obravnavani primeri potrjujejo, da gre za prakse, ki jih je smiselno nadalje razvijati in nadgrajevati, saj že deloma prispevajo k preoblikovanju lokalnega okolja, družbenih odnosov in razmerij moči.

Sklep disertacije uvaja novo tipologijo družbenih inovacij glede na njihovo razmerje do konfliktov, pri čemer razlikuje med kohezivnimi, paradoksnimi (učečimi se), agonističnimi, oviranimi in latentnimi inovacijami. Analiza kaže, da kohezivne inovacije zajemajo oblike delovanja, ki so najtesneje povezane z aktivnostmi civilne družbe ter organizacij, zasnovanih na načelu pristopa od spodaj navzgor. Te prakse so izrazito usmerjene v spodbujanje participacije, vključevanja in aktivnega angažiranja različnih ciljnih skupin. Paradoksne (učeče se) inovacije so praviloma bolj povezane s pristopi od zgoraj navzdol, saj jih pogosto vodijo večji institucionalni akterji, ki nimajo vedno razvitega znanja ali izkušenj z neposrednim sodelovanjem z lokalnimi skupnostmi ter z uporabo participativnih metod. Agonistične inovacije izhajajo predvsem iz delovanja od spodaj navzgor, pri čemer njihovo ključno izhodišče temelji na razumevanju, da je treba spore, nesoglasja in konflikte aktivno vključevati v demokratične procese pogajanj in odločanja. Največ empiričnih primerov v raziskavi je mogoče opredeliti kot ovirane inovacije, ki predstavljajo alternativne oblike naslavljanja družbenih neenakosti, vendar delujejo brez zadostne institucionalne ali finančne podpore. Angažiranost akterjev v teh primerih pogosto temelji na prostovoljstvu, kar omejuje njihovo dolgoročno učinkovitost in vzdržnost. Latentne inovacije pa predstavljajo mejno kategorijo, pri kateri se odpira vprašanje ustreznosti samega pojma »družbena inovacija«, bodisi zaradi odsotnosti zaznavnih učinkov, bodisi zaradi neskladja z družbenimi pričakovanji ali nejasne opredelitve konfliktov in prostorskih problemov, ki naj bi jih te prakse naslavljal.

Hkrati sklep ponuja priporočila za prihodnje upravljanje Kopra kot zgodovinske urbane pokrajine. Ugotovitve poudarjajo potrebo po vzpostavitvi celostne strategije urbanega upravljanja, ki družbene inovacije razume kot orodje za zmanjševanje konfliktov in družbenih neenakosti. Ključno je uveljaviti načelo »odprtega mesta«, ki temelji na sodelovanju med občino, znanstveno-izobraževalnimi institucijami, Luko Koper, turističnim in kulturnim sektorjem ter civilno družbo. Posebno pozornost bi morala lokalna oblast nameniti spodbujanju družbenih inovacij na trenutno zapostavljenih področjih, kot so upravljanje kulturne dediščine, neuravnotežen turistični razvoj, delitve v odnosu do okolja in dediščine, zaton javnih storitev v mestnem jedru, stanovanjska problematika, omejevanje motornega prometa ter upravljanje zelenih površin. Ob tem je priporočljivo vzpostaviti sistem rednega spremljanja in evalvacije učinkov ukrepov na kakovost življenja uporabnikov prostora ter okrepiti prepletanje pristopov od spodaj navzgor in od zgoraj navzdol, da bi se zagotovila večja trajnost inovativnih praks.

Ključne besede: družbena inovacija, konflikt, družbena neenakost, urbano upravljanje, zgodovinska urbana pokrajina Kopra

Abstract

This doctoral dissertation examines the relationship between social innovations and conflicts through the concrete case of the governance of the historic urban landscape of Koper. It is based on the observation that social innovations are often portrayed in the existing scholarly literature in an idealised manner, as harmonious and non-conflictual processes of social change, while the role of conflict in their formation and implementation is frequently overlooked. In practice, however, conflicts prove to be a key factor that can enable, stimulate, or constrain social innovations within processes of urban governance and development.

The theoretical framework of the dissertation draws on two central fields. The first concerns social innovation, with an emphasis on unpacking the constitutive concepts of the “social” and “innovation.” Both are approached critically and analytically in order to understand their mutual interrelation. The second field consists of theories of conflict and social inequality, particularly agonistic approaches and critical theories of power, which conceptualise conflict as a constitutive element of democratic processes and urban politics. The dissertation treats conflicts as inevitable, yet potentially constructive components of social innovation. Social innovations may address and resolve conflicts, while at the same time they are often constrained by institutional limitations and hegemonic power relations. Within this context, a critical approach to the study of social innovation is essential, one that situates innovations within power relations, institutional structures, and regimes of urban governance. In order to enable a more systematic and transparent analysis of conflicts, a typology of four arenas of social inequality (above–below, us–them, here–there, and today–tomorrow) was developed, grouping individual conflicts into thematically related clusters.

The dissertation addresses three research questions: (1) which social innovations are key to the transformation of the historic urban landscape of Koper; (2) what is the relationship between conflicts and social innovations; and (3) how can the governance of the historic urban landscape of Koper be improved from the perspective of conflict management. The research design is structured into four steps: identifying conflicts through arenas of social inequality, defining social innovations, analysing the connections between innovations and conflicts, and formulating recommendations for the governance of Koper’s historic urban landscape. The methodological framework is based on a sequential mixed-methods design, with a strong emphasis on qualitative approaches. The study applies methodological triangulation, whereby ethnographic research enables an understanding of innovations in their everyday context, while a questionnaire serves as a supplement and extension of qualitative insights. The dissertation offers a methodological contribution to the study of social innovations in urban space by avoiding rigid conceptual criteria and placing the user perspective at the centre of analysis. The core premise is that social practices can only be understood as innovations if they are recognised as such by the wider public that uses and co-produces urban space.

The empirical part of the research focuses on the historic urban landscape of Koper, a complex urban environment shaped by the interweaving of historical, tourist, port-related, university, and urban-cultural development dimensions. Despite numerous existing studies addressing individual aspects of Koper’s urban development (e.g., tourism, heritage, the port, the university, culture), there remains a lack of an integrative approach that would analyse Koper as a complex historic urban landscape characterised by interconnected social practices and development logics. The dissertation thus reveals new dimensions of neglect or promotion across different fields of urban development. Central to the analysis is how social innovations emerge and are implemented in relation to conflicts and social inequalities, and how these processes are reflected in urban governance. The empirical analysis includes fourteen case

studies situated within the four arenas of social inequality. The examined cases demonstrate that socially innovative practices often develop through diverse forms of partnerships between the public sector, civil society, artistic and creative actors, private actors, and research institutions. The identified social innovations in the historic urban landscape of Koper represent an important potential for strengthening participatory processes (above–below inequalities), inclusive practices (us–them inequalities), spatial justice (here–there inequalities), and environmental justice or sustainability-oriented approaches (today–tomorrow inequalities). Some initiatives are already largely institutionalised, while others remain in early stages or are limited to individual actors and project-based activities. The analysed cases confirm that these practices should be further developed and expanded, as they already partially contribute to the transformation of the local environment, social relations, and power structures.

The conclusion introduces a new typology of social innovations according to their relationship to conflict, distinguishing between cohesive, paradoxical (learning), agonistic, constrained, and latent innovations. The analysis shows that cohesive innovations encompass forms of action most closely linked to civil society activities and organisations operating according to bottom-up principles. These practices are strongly oriented toward fostering participation, inclusion, and the active engagement of diverse target groups. Paradoxical (learning) innovations, by contrast, are more closely associated with top-down approaches, as they are often led by larger institutional actors who do not always possess the knowledge or experience necessary for direct collaboration with local communities or for applying participatory methods. Agonistic innovations likewise primarily emerge from bottom-up dynamics, grounded in the understanding that disputes, disagreements, and conflicts must be actively incorporated into democratic processes of negotiation and decision-making. The majority of empirical cases in the study can be classified as constrained innovations, representing alternative ways of addressing social inequalities but operating without sufficient institutional or financial support. The engagement of actors in these cases is often based on voluntary work, which limits their long-term effectiveness and sustainability. Latent innovations represent a borderline category in which the relevance of the very concept of “social innovation” becomes questionable, either due to the absence of perceivable effects, misalignment with societal expectations, or an unclear definition of the conflicts and spatial problems these practices are intended to address.

At the same time, the conclusion offers recommendations for the future governance of the historic urban landscape of Koper. The findings highlight the need to establish an integrated strategy of urban governance that understands social innovations as tools for reducing conflicts and social inequalities. It is crucial to implement the principle of an “open city,” based on collaboration between the municipality, scientific and educational institutions, the Port of Koper, the tourism and cultural sectors, and civil society. Local authorities should pay particular attention to stimulating social innovations in currently neglected areas, such as heritage governance, unbalanced tourism development, divisions regarding the value of environment and heritage, the decline of public services in the city centre, housing issues, the reduction of motor traffic, and the governance of green spaces. Furthermore, it is recommended to establish a system of regular monitoring and evaluation of the impacts of measures on the quality of life of space users, and to strengthen the interplay between bottom-up and top-down approaches in order to ensure greater sustainability of innovative practices.

Keywords: social innovation, conflict, social inequality, urban governance, historic urban landscape of Koper